

2021-12-22

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Ett modernt belöningsystem, de allmänna flaggdagarna och redovisningen av anslaget till hovet (SOU 2021:74)

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) instämmer huvudsakligen i betänkandets förslag men har några kommentarer som anges nedan.

1. Den föreslagna *förordningen om vissa statliga utmärkelser* (betänkandet sid. 23) bör utvecklas så att den anger vad som avses med ”regeringens utmärkelser” på samma sätt som det anges vilka de kungliga ordnarna är. De medaljer som saknar levande innehavare bör särskilt övervägas, med ett återinfört ordensväsende torde de flesta av dem kunna avvecklas.
2. I förslaget till ändring av förordningen om allmänna flaggdagar (betänkandet sid. 26) föreslås en ny benämning av den 28 januari och den 30 april. De bör i så fall benämnas *Konung Carl XVI Gustaf namnsdag* respektive *Konung Carl XVI Gustafs födelsedag*.
3. Texten i avsnitten 2-5 ger en bra bakgrund till frågeställningarna som kommittén har arbetat med.
4. Förslagen i avsnitt 6 är väl underbyggda och motiveringarna förs fram med bärande argument. Några synpunkter framförs dock nedan.

Generella synpunkter

1. *Innehållet i Ordensstadgarna*

Det finns inte närmare angivet vad som förväntas stå i ordensstadgarna utöver vad som anförs i avsnitt 6.5.3 *Rådets arbetsformer* där det anges att ordens-rådets stadgar kan ingå i Ordensstadgarna. SLU anser att det av ordensstadgarna ska framgå hur ordenstecknen ska utformas vad avser t.ex. storlek, material (guld,

silver, emalj) samt bandens bredd och färg med angivande av färgkod. Det bör även framgå huruvida ett ordenstecken ska betraktas som ett lån från staten som ska återlämnas vid innehavarens död eller om det är en gåva från staten till den enskilde. Om det är ett livstidslångt *lån* från staten bör det säkerställas att den belönade på något sätt lovar att underrätta sina närmaste anhöriga om att ordenstecknet ska återlämnas. Vid återinförandet av ordensväsendet bör det etableras rutiner för att följa upp alla ordeninnehavare så att de anhöriga får en påminnelse om att ordenstecknet ska återlämnas alternativt lösas in av dödsboet.

Specifika synpunkter

Avsnitt 4.6 Medaljer och utmärkelsen. SLU anser att regeringen inte bör ge yrkesverksamma universitetsanställda *Professors namn* eftersom det enligt 3 kap. högskolelagen (1992:1434) är lärosätet som anställer professorer. Detta preciseras närmare i 4 kap. 3§ högskoleförordningen (1993:100). Det är då principiellt olämpligt att regeringen går vid sidan av lag och förordning och ger professors titel åt någon som inte har prövats enligt de gängse regelverken. Det medför även en del praktiska problem med professorer som inte lärosätet självt har rekryterat.

Avsnitt 6.3 sid. 80f. SLU delar i princip uppfattningen att aktiva politiker inte bör belönas för insatser de gör inom ramen för uppdraget så länge de har kvar uppdraget. En konsekvens av detta är dock att flera förtjänta personer inte kommer att kunna belönas förrän mycket sent i livet eller inte alls.

Avsnitt 6.4 Nominering av förtjänstfulla insatser sid. 83f. SLU delar uppfattningen att bra och väl underbyggda nomineringar är väsentliga för att ett återupptaget ordensväsende ska nå sitt syfte. SLU anser att det bör finnas två beslutstillfällen under året med c:a sex månaders mellanrum, föregångna av en månadslång nomineringsperiod. Denna bör kungöras offentligt på bred front i medier av olika slag för att påminna de enskilda medborgarna om möjligheten att nominera. Alla landshövdingar och myndighetschefer bör inför nomineringsperioden få en inbjudan från Kungl. Maj:ts Orden att nominera. Likaså bör landets kommuner och större organisationer uppmärksammas på möjligheten att nominera.

Avsnitt 6.5 Beredning av belöningsärenden, sid 84 ff. SLU ser det föreslagna arbetssättet som lämpligt. Det bör säkerställas att endast namnet på dem som verkligen tilldelas en orden eller medalj offentliggörs. Det skulle skada både tilltron till systemet och enskilda personer om övriga nominerade finge kännedom om nomineringen. Texten under avsnitt 6.5.2 *Rådets årsrapport* är otydlig på den punkten. Det bör anges att årsrapporten enbart ska innehålla dem som har tilldelats en utmärkelse och motiveringarna för dessa.

Det föreslagna Ordensrådet bör ha udda antal ledamöter. Det bör övervägas huruvida ledamöterna bör ha en personlig suppleant med samma profil som den ordinarie ledamoten som inträder om en ledamot avgår under perioden. Vid tillfälligt förfall lämnas platsen tom. Den föreslagna mandatperioden på fyra år är

väl avvägd och det är bra om hälften de tidigast utsedda ledamöterna utses för två år och hälften för fyra år.

Avsnitt 6.6 Regleringsfrågor, sid. 90 ff. SLU delaruppfattningen att de utmärkelser som universitet och högskolor förfogar över ska lämnas utan styrning från riksdag eller regering.

I avsnittet 6.6.1 En ny förordning föreslås att regelverket ändras så att det åter blir möjligt att förläna utmärkelser i Svärds-, Nordstjärne- och Vasaordnarna till svenska medborgare. SLU stöder det förslaget.

Det är enligt direktiven inte kommitténs uppgift att beröra Serafimerorden. SLU anser att det även bör vara möjligt att förläna Serafimerorden åt andra svenska medborgare än kungafamiljens medlemmar. SLU anser även att Nordstjärneordens bandfärg bör återgå till att vara svart i ett återupptaget ordensväsende.

Texten under avsnitt **6.6 Sekretess- och personuppgiftsfrågor** handlar främst om behovet av att kunna sekretessbelägga personuppgifter så att inte känsliga uppgifter riskerar att spridas. SLU upprepar i sammanhanget att endast namnen på dem som faktiskt tilldelas en orden bör publiceras.

Avsnitt 6.7 Det föreligger inte ett behov av en internationell belöningsmedalj, sid. 102 ff. SLU delar uppfattningen att det inte föreligger något behov av en särskild utmärkelse för internationella insatser om ordensväsendet återupprättas.

Avsnitt 6.8 Utmärkelser för förtjänst, sid. 107. SLU delar uppfattningen att utmärkelsen för nit och redlighet i rikets tjänst bör behållas på ett oförändrat sätt.

Avsnitt 9 Överväganden och förslag, allmänna flaggdagar. De allmänna flaggdagarna, sid. 123 ff.

SLU konstaterar att en förordning gäller tills den ändras genom ett beslut av regeringen. En förändring till den 1 januari 2023 som en följd av Förtjänstutredningens betänkande måste under alla förhållanden åtföljas av ändringar vid nästa tronskifte men innehållet i den förändringen torde vara mer beroende av de bedömningar som regeringen gör vid *det* tillfället än förslaget i det nu aktuella betänkandet. SLU anser att den 23 december bör behållas som allmän flaggdag så länge Drottning Silvia lever, oavsett om hon är statschefens gemål eller mor.

SLU har i övrigt inga synpunkter på förslaget som sådant, men som angivits tidigare bör språkbruket i en förordning följa det som gäller i lag och grundlag. Det bör i förordningen därför stå *konung* och inte *kung*.

Avsnitten 10-12 om anslaget till Kungliga Hovstaten, sid. 131-150. SLU har inga synpunkter på dessa avsnitt.

Avsnitt 13 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser, sid. 151. Utredningen anser att det inte behövs några övergångsbestämmelser.

SLU konstaterar att om ordensväsendet återupptas per den 1 januari 2023 så sker det efter 48 års uppehåll. Det finns då ett uppdämt behov av att nominera många potentiella förtjänta ordensinnehavare vars insatser ligger relativt långt tillbaka i tiden. Antalet nomineringar kan därför tänkas bli mycket stort under de första åren efter återinförandet. I betänkandet nämns inte den aspekten. I samband med det formella beslutet om att återinföra ordensväsendet genom att utfärda den förordning som avses i betänkandets avsnitt 1.1, bör ev. övergångsbestämmelser övervägas. Av dessa bör det framgå att antalet belönade under de 3-5 första åren efter återinförandet förväntas vara större än det antal som därefter beräknas komma i fråga. Detta har även betydelse för beräkning av kostnaderna.

Avsnitt 14 Konsekvensanalys, sid. 153ff. I analysen berörs bl.a. kostnaderna för det återupprättade ordensväsendet. Det anges i den förslagna förordningens § 6 att utmärkelsen ska bekostas av staten. Av sidorna 154-155 framgår att kostnaden beräknas ligga i intervallet 1,5-4 miljoner kr per år och belasta Regeringskansliets anslag.

Om ordensväsendet ska återinföras redan år 2023 bör kostnaderna beaktas i 2022 års budgetproposition. För att göra det möjligt att kostnadsberäkna reformen bör det finnas en uppskattning av hur många ordenstecken/medaljer som ska delas ut årligen och av vilken valör (riddartecken respektive kommendör) eftersom de väger olika mycket. Det är även en väsentlig skillnad i pris mellan utmärkelsetecken tillverkade av guld respektive förgyllt silver. Om ordenstecknen ska tillverkas av guld och det finns ett uppdämt behov av utdelning efter 48 års paus, kan kostnaden under de första åren bli högre än den som anges i betänkandet.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av universitetsdirektör Martin Melkersson efter föredragning av akademisekreterare Sune Lindh som också har utarbetat innehållet.

Martin Melkersson

Sune Lindh

Kopia för kännedom

registrator@slu.se

linda.ferngren@slu.se